

Dalším specifikem nejnovějších dějin je jejich otevřenost. Je ještě relativně snadné identifikovat výchozí bod, ale je obtížné určit, které děje a jevy jsou ukončené a které budou dále trvat. Při psaní této historie je tak namísto nastolovat otázky i možné odpovědi v široké škále bez nároku na definitivnost, což také Wolfrum v této knize bohatě činí. Ve výhledu do budoucnosti sice nejde tak daleko jako například izraelský historik Yuval Harari, přesto je z jeho knihy zřejmé, že při psaní o dějích na samé hraně mezi přítomností a minulostí není možné opomenout budoucnost, byť by se jí autor dotknul jen několika otázkami.

Formálně je kniha členěna do dvanácti tematických kapitol, které ale zároveň sledují chronologický vývoj jednotlivých témat. Jejich složení je vědomým výběrem toho, co autor považoval za stěžejní jevy německých dějin posledních třiceti let: od proměny demokracie přes otázku německé vnitřní jednoty mezi Východem a Západem, zahraniční politiku, ekologii, kulturu vzpomínání či výzvy digitalizace. Přes snahu o vyvážené zachycení toho nejdůležitějšího, co charakterizovalo uplynulé tři dekády německých dějin, mohl autor věnovat více pozornosti také některým dalším tématům, jako je třeba genderová politika, která se stala významným společenským a politickým tématem právě v tomto období.

Knihu *Der Aufsteiger* lze doporučit všem zájemcům o soudobé dějiny nejen Spolkové republiky Německo, ale díky svým přesahům i o obecné dějiny tohoto období. Není klasickou historickou syntézou, která by přinášela usazený historický narativ, ale cenná je právě naopak jako aktuální inventura nejnovějších dějin Německa. Díky svému čtenářsky přístupnému stylu a kombinaci faktografie a autorových promyšlených postřehů je tak povedenou ukázkou toho, jak je možné psát akademicky fundované dějiny současnosti pro širší publikum.

Václav Šmidrkal

TOMAS KAVALIAUSKAS (ed.), *Europe Thirty Years After 1989. Transformations of Values, Memory, and Identity*, Leiden: Brill, 2020, 286 s.

V posledních třiceti letech symbolizoval rok 1989 evropský „annus mirabilis“. Zahrnoval takové události jako pád berlínské zdi nebo počátek rozpadu Sovětského svazu. Kulturní a politické transformace Západu způsobené migrační krizí se nyní projevují také ve středovýchodní Evropě. V knize *Europe Thirty Years After 1989* autorský tým zkoumá nedávnou historii bývalých socialistic-

kých zemí jako Bulharsko, Chorvatsko, Polsko, Maďarsko, České republiky, pobaltské státy a Rusko. Některé z těchto zemí byly před 30 lety paradigmatické příklady mírumilovného a liberálního patriotismu, avšak během posledních tří desetiletí prožily transformaci hodnot, paměti a identity. Objevil se posun k neliberální demokracii, jenž se z části překrýval s podobnými trendy v západní a jižní Evropě. Svazek je určen čtenářům, kteří hledají odpovědi na otázku: Co se stalo za posledních 30 let s odkazem roku 1989 a proč došlo k této politickým a společenským změnám?

EMIL BRIX, ERHARD BUSEK, *Central Europe Revisited. Why Europe's Future Will Be Decided in the Region*, Abingdon: Routledge, 2021, 128 s.

Více jak 30 let po vydání významné publikace *Projekt Mitteleuropa*, jež byla napsána před pádem železné opony, přicházejí Emil Brix a Erhard Busek s revizí politického prostoru mezi Německem, Ruskem a Středomořím. Svazek zkoumá roli střední Evropy ve 21. století, důležitost Evropské unie, význam transformující se střední Evropy pro evropskou jednotu a také to, co se stane, když střední Evropu marginalizujeme. Názor autorů je jednoznačný: evropská integrace bude úspěšná jedině, když středoevropské země od Polska po Severní Makedonii a od České republiky po Rumunsko a Moldavsko budou vnímány jako srdce Evropy. Evropská unie musí vybudovat více rovnocenné prostředí mezi „starými“ a „novými“ členskými státy. Podle autorů by jakýkoliv další pohyb k „dvourychlostní Evropě“ vedl k rozpadu Evropské unie.

PAVEL CIBULKA, PAVEL KLADIWA, ANDREA POKLUDOVÁ, PETR POPELKA, MILAN ŘEPA, *Čas změny. Moravský a slezský venkov od zrušení poddanství po Velkou válku*, Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Historický ústav AV ČR – Ostrava: Ostravská univerzita, 2021, 421 s.

Od poloviny 19. století se v českých zemích i v celé habsburské monarchii utvářela společnost založená na občanských právech a kapitalistických vztazích, nastala éra národních hnutí a bezprecedentních hospodářských změn. Tyto zásadní proměny a jejich dopady česká historiografie dosud sledovala primárně optikou příběhu o české národní emancipaci a dokumentovala je spíše na městském prostředí.

Tato kniha zachycuje fenomén společenské transformace i konflikty, které jej provázely, z pohledu venkova. Vše započalo zrušením poddanství a celého patrimoniálního systému a zavedením obecní samosprávy. Státní moc